

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	27.11.2019
Received / Makale Geliş	18.09.2019	Published / Yayınlanma	27.11.2019

AİLEDE ÇOCUKLARA YÖNELİK GERÇEKLEŞEN FİZİKSEL ŞİDDETİN SEBEPLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

A STUDY ON THE CAUSES OF PHYSICAL VIOLENCE AGAINST CHILDREN IN THE FAMILY

Doktora Öğr. İrfan YILDIRIM

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Elazığ / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0001-9949-7667

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Elazığ / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0001-7686-4751

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1578>

Reference: Yıldırım, İ. & Kızmaz, Z. (2019). Ailede çocuklara yönelik gerçekleşen fiziksel şiddetin sebepleri üzerine bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(44), 3715-3727.

ÖZET

Çocuklara yönelik aile içi şiddet, günümüzde yaygın bir şekilde karşılaşılan, çocukları derinden etkileyen ve onlarda kalıcı izler bırakan önemli bir toplumsal sorundur. Değişen toplumsal dinamikler sonucunda ailenin yapısı ve işlevleri gittikçe değişmekte ve evrilmektedir. Eşlerin birbirlerinden ve çocuklarından beklentileri zaman geçtikçe farklılaşmaktadır. Aileye sonradan dâhil olan çocuklar, ailede meydana gelen şiddet türlerinin çoğu zaman ya sessiz mağdurlarıdır, ya da doğrudan şiddete maruz kalmaktadırlar. Bu araştırma, ailede doğrudan fiziksel şiddete maruz kalan çocukların/gençlerin daha çok hangi sebeplerden dolayı bu şiddet türüne maruz kaldıklarını ortaya koymak üzere planlanmıştır. Çok geniş bir konu olan şiddet olgusu, teorik çerçevede kısaca ele alınmış, aile içi şiddet başlığı içerisinde çocuklara yönelik fiziksel şiddet ile sınırlı tutulmuştur. Çocuklara yönelik fiziksel şiddet, ortaöğretime devam eden çocuğa, ailede kendisinden büyük olanların kendisine yönelttiği şiddet olarak ele alınmıştır. Bağlar (Diyarbakır) içerisinde ortaöğretime devam eden 1750 öğrencinin katılımıyla ve anket tekniği yoluyla elde edilen veriler temel alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, ortaöğretime devam eden çocukların önemli bir oranının (% 66) ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu sebeplere dair elde edilen oranlara bakıldığında, çocukların sırasıyla en çok 'kardeşler arasında yaşanan kavgalardan' (%31,3), 'aile büyüklerine karşı gelmekten' (%13,1), 'okul derslerinde yaşanan başarısızlıktan' (%11,6) ve 'evde ders çalışmaktan' (%11,5) dolayı fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Aile İçi Şiddet, Çocuğa Yönelik Şiddet

ABSTRACT

Domestic violence against children is an important social problem that is commonly encountered, affects children deeply and leaves permanent traces on them. As a result of changing social dynamics, the structure and functions of the family are gradually changing and evolving. Expectations of spouses from each other and their children differ as time passes. Subsequent children are often silent victims of the types of violence in the family or are directly exposed to violence. This study was planned to reveal the reasons for children / young people who are directly exposed to physical violence in the family. The phenomenon of violence, which is a very broad subject, has been briefly dealt with in the theoretical framework and is limited to physical violence against children under the title of domestic violence. Physical violence against children is dealt with as violence

¹ Bu makale, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan "Aile İçi Şiddetin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle İlişkisi: Diyarbakır Bağlar Örneği" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

directed at the child attending secondary school by the older ones in the family. 1750 students attending secondary education in Bağlar (Diyarbakır) were evaluated based on the data obtained through questionnaire technique. According to the results of the study, a significant proportion (66%) of the children attending secondary education were found to be exposed to physical violence in their families. When the rates obtained for these reasons are considered, the most frequent children respectively were 'fights between siblings' (31,3%), 'against family elders' (13,1%), 'failure in school classes' (11,6%) and 'not studying at home' (11,5%).

Keywords: Violence, Domestic Violence, Violence Against Children

1. GİRİŞ

Ailede çocuğa yönelik fiziksel şiddet uygulama, tarih boyunca farklı toplumlarda farklı şekillerde cereyan etmiştir. Eski çağlarda mal gibi görülen çocuklar, kötüye kullanma, öldürülme, kurban edilme ve köle olarak satılma gibi muamelelere tabi tutulmuştur (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009:49). Eski çağlara oranla günümüz toplumlarında çocuklara yönelik bakış açısında önemli gelişmeler yaşanmış, çocukların bir takım temel hakları yasalarla garanti altına alınmış ve çocuklara uygulanan kötü muamelelerin fark edilmesi durumunda kurumsal cezalara tabi tutulacağı devletlerce kabul edilmiştir.

Şiddetin tarihsel evrimiyle ilgili, yeniçağ döneminde görülen vahşete, eziyet etme biçimlerine, ötekini ezmekten duyulan zevke dikkat çeken Elias, eski çağlarda bütün bunların bedensel güce dayandığını, bu dönemde ise şiddetin sadece şekil değiştirdiğini belirtmektedir. O, modern dünyada şiddetin görünüm biçimlerinin inceltildiğine ve uygarlaştırıldığına vurgu yapmaktadır (akt: Ayan, 2010:10). Çocuklara yönelik şiddet biçimlerinin günümüzde farklılaştığı söylenebilir. Artık fiziksel şiddetin yanında duygusal/psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet gibi farklı şiddet türleri üzerinde durulmaktadır. Gerçekte, kırılabilir bir yapıya sahip olan çocuklar, doğrudan kendilerine yönelik olmasa bile çoğu zaman aile ortamında yaşanan kargaşadan, söz düellosundan veya fiziksel kavgalardan olumsuz etkilenmektedirler. Zira çocukların psikolojik yönden şiddete maruz kalmalarının fiziksel şiddetten daha fazla olumsuz etkiler bıraktığı, günümüzde üzerinde yoğunlukla durulan bir yaklaşımdır.

Aile bireyleri içerisinde fiziksel şiddetten en çok etkilenenler şüphesiz ki birçok konuda savunmasız olan çocuklardır. Özellikle gelişme çağında bulunan çocuklar, fiziksel darbelerden daha fazla etkilenmektedirler. Aynı şekilde kendilerine uygulanan fiziksel şiddetten ruhsal ve duygusal olarak da tahribata uğramaktadırlar. Bu dönemde bulunan çocuklar, kendilerine yapılan fiziksel şiddet uygulamalarını içlerine sindiremediklerinde genellikle uygulayana karşılık verdikleri, sıklıkla görülebilen durumlardır. Ortaöğretime devam eden çocukların kırılabilir ve çabuk etkilenen bir yapıda olmaları, onların ergenlik dönemlerine denk gelen hassasiyetlerinden kaynaklandığı bir gerçektir. Kendilerini, bedensel özelliklerini, karşı cinsten olanları daha iyi tanımaya başladıkları dönem olarak bilinen ergenlik dönemi, aynı zamanda geleceklerine dair önemli kararları verdikleri zaman dilimini teşkil etmektedir. Dolayısıyla ortaöğretim döneminde bulunan çocuklara yönelik uygulanan fiziksel şiddet onlarda, bedensel ve ruhsal yönden ve sonradan izleri silinemeyen, olumsuz etkiler meydana getirmektedir.

Bilindiği üzere Bağlar ilçesi 90'lı yıllarda çevre il ve ilçelerden aşırı şekilde göç almış ve nüfusu kısa sürede üç katına çıkmıştır. Sosyoekonomik ve sosyokültürel birçok dezavantajı bir arada yaşayan bu bölgedeki ailelere mensup çocukların okullarda kayda değer bir akademik başarı gösteremedikleri gözlemlenmiş, söz konusu başarısızlığın altında yatan unsurlar sorgulanmaya çalışılmış, sosyokültürel ve sosyoekonomik sebeplerden dolayı ailelerde ciddi sorunların varlığı tespit edilmiş ve bir araştırmanın konusu haline gelmesi sağlanmıştır. Göç ile gelip yerleşen ailelerde yaşanan birçok sorundan bir olan aile içi şiddet, farklı etkenlerden dolayı yoğun şekilde, aile bireyleri arasında özellikle çocuklara yönelik yaşanmaktadır. Çocuklara yönelik yaşanan fiziksel şiddetin boyutlarını tespit etmek, anket sorularına güvenilir cevap verme olanağı bulunan ortaöğretim öğrencilerine yönelik bir çalışma yapmakla mümkün olacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda ortaöğretimin birinci sınıfına devam eden öğrencilere yönelik anket soruları hazırlanmış ve ailede maruz kaldıkları fiziksel şiddetin sebeplerinin neler olabileceği araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırma öncesinde öğrencilerle yapılan görüşmelerde ailede çocuklara yönelik fiziksel şiddete neden olabileceği düşünülen maddeler üzerinde durulmuş ve bunun dışında kalan cevaplar için anket formuna ilave olarak 'Diğer' seçeneği sunulmuştur. Öğrencilerin gönüllü olarak anket formunu doldurmaları sağlanmış ve toplanan veriler tablo haline getirilip analize tabi tutulmuştur.

Bu çalışmada, konu olarak çocuklara yönelik aile içinde meydana gelen fiziksel şiddeti ele alındığından, kuramsal olarak önce şiddet olgusunun ne olduğuna, akabinde aile içi şiddete ve türlerine, sonra ailede çocuğa yönelik fiziksel şiddete ve etkilerine değinilmiştir.

2. AİLE İÇİ ŞİDDET

2.1. Şiddet Olgusu

İnsanlığın ilk dönemine kadar geçmiş olan şiddet olgusu, kayda alınan insanlık tarihinin, 5600 yıllık döneminde, ortalama her yıl 2,6 savaşın yaşanması şeklinde kendisini ortaya koymuştur. Bu yönüyle şiddet, insan deneyiminin bir parçası olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Tarihsel olarak şiddetin arttığı-azaldığı dönemler olmuştur. Örneğin, 20.Yüzyılda, bütün dünyayı ilgilendiren iki savaş boyunca, askerlerden daha fazla sivilin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan, insanlığın toplama kampları, soğuk savaş ve soykırımlarla anılan kesitini oluşturmaktadır. Bu yüzyılda ise yaklaşık her 100.000 insandan 28.8'i şiddet sonucu hayatını kaybetmiştir. Dünya genelinde şiddet, 15-44 yaş arasında yaşanan ölümlerin birinci nedeni olmuştur (Keser, 2011:1-2). Günümüzde ise her yıl, yaklaşık 1.6 milyon insan, şiddet yüzünden yaşamını kaybetmektedir (Polat, 2017:23). O halde insanlığın temel sorunu olan şiddet olgusu nasıl tanımlanabilir? Bu bölümde şiddet kavramına ve bir olgu olarak farklı boyutlarına değinilmiştir.

Genellikle kişinin arzu ve ihtiyaçlarının engellenmesi durumunda baş gösteren şiddet kavramı, kişinin kendisine, başkalarına, diğer canlı varlıklara veya nesnelere yönelik sert eylemlerde bulunması, düşmanlıkla öfke içeren duyguları yoğun ve yıkıcı bir şekilde göstermesi olarak tanımlanır (Kılıç, 2016:20). Çocukların, yetişkinlerin, hatta hayvanların istek, arzu ve ihtiyaçları yerine gelmediği takdirde şiddet davranışları ortaya çıkar. Bu tür zamanlarda görülen şiddet eylemleri, genellikle boş, anlamsız gibi görünse de amaca ulaşmaya yönelik bir çaba olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda şiddet eylemi, kişinin kendisince belirlediği amaca yönelik veya kendisince bir nedenden dolayı başkasına zarar verme, engelleme ya da neden olma şeklindedir (Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012:113). Literatürde sıklıkla kullanılan bir tanımlamaya göre şiddet *“Bir kişiye veya bir gruba karşı, bir başka kişi veya grup tarafından muhtemelen ölüm, yaralanma, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu veya yoksunlukla sonuçlanacak şekilde ve kasıtlı olarak fiziksel güç ve kuvvet kullanılması veya tehdit edilmesi”* şeklinde tanımlanmaktadır (Lök, Baçoğul ve Öncel, 2016:155; Odman ve Odman, 2017:13-14; Page ve İnce, 2008:82; Şener ve Boydak Özcan, 2013:8). Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tanımlama ise, *“bir kişinin gücünü ya da konumunu, başka bir kişinin canını bilerek ve isteyerek acıtmak için kullanması”* şeklindedir (Tekin, 2011:4).

Yves Michaud tarafından yapılan şiddet tanımı ise, alanyazında şu ana kadar yapılmış en geniş tanım olarak değerlendirilir. Ona göre şiddet, *“Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya bir kaç, doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya bir kaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde uygulanmasıdır”* (Akt. Öztürk, 2017:24). Toplumsal çerçevede ise şiddet, *“aile, okul, çevre, kitle iletişim araçları ve yazılı kaynakların öğrettiği, yaşattığı, canlı tuttuğu, ürettiği ve sunduğu bir davranış biçimidir”* (Gözütok, 2008:40).

Kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan şiddet eylemleriyle ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında, özellikle kişinin başka birisine karşı fiziksel veya psikolojik güç kullanarak saldırıda bulunması, onu yaralaması, ölümüne neden olması, mağdura istemediği şeyleri yapması veya istemediği şeylere zorlanması şeklinde yapıldığı görülmektedir (Çınar, 2007:20; Kızmaz, 2006/a:48). Fiziksel zarar vermek, insana yönelik olduğu gibi diğer canlılara ve eşyaya zarar vermek de şiddet eylemidir (Karabağ, 2010:19). Dar çerçevede ele alınan tanımlamalar genellikle şiddetin fiziksel yönüne vurgu yapmaktadırlar. Günümüzde şiddet tanımı içerisine farklı boyutlara da yer verilmektedir. Bu doğrultuda, şiddet kavramını geniş çerçevede ele alan Eryörük'e göre, bir kişinin isteği dışında bir şey yapmaya zorlanmasından hırsızlığa, ırkçı söylemlerden alay etmeye, sessiz kalmaktan inkâr etmeye kadar uzanan şiddetin formlarından bahsedilebilir (Eryörük, 2016:226). Bulut, şiddet kavramını, kişinin yaralanmasına, öfkelenmesine, sindirilmesine, duygusal olarak baskı altına alınmasına sebep olan fiziksel veya psikolojik şekilde hareket, davranış ya da muamele olarak ele almaktadır (Bulut, 2010:1). Nierburg ise, kişileri yaralamaya, malları yok etmeye yönelik doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan eylemleri şiddet olarak değerlendirmektedir (Akt. Bulut, 2010:5). Geniş çerçevede ele alındığında şiddet

kavramına, toplumsal ve hukuksal açıdan ölçülebilir durumda olmayan dolaylı şiddet eylemleri de dâhil edilebilir. Örneğin, ekonomik şiddet, medya terörü, doğal kaynakların yok edilmesi, verimli alanların bilinçsiz şekilde kentleşme ve sanayileşme sonucu ortadan kalkması, denizlerle nehirlerin kirletilmesi, insan haklarının ihlali gibi şiddetin dolaylı etkileri görülebilmektedir (Ayan, 2010:42).

Diğer taraftan şiddet, daha çok topluluk halinde yaşayan hayvanlarda ve insanlarda grup içi denetimi sağlamak, diğerlerini tehdit olmaktan çıkarmak, onları sindirmek amacıyla onlara zarar vermeye yönelik gerçekleşen davranışlar olarak ta değerlendirilebilir. Burada şiddet uygulayıcısının amacı kişi, kurum, canlı varlık veya yaşam kaynaklarına karşı üstünlükle hakimiyet kurmak, çıkar ve ayrıcalık elde etmek, ilgi ve saygınlık görmek olarak sayılabilir (Tekin, 2011:14). Aynı şekilde, şiddet eylemiyle kişinin karşısındakine/ötekine tahakküm etmek, onu kontrolünde tutmak amacını taşıdığı da söylenebilir. Amacı gerçekleştirmek için başvurulan eylemler ise genellikle kızgınlık, öfke, nefret göstermek, aşağılamak ve cezalandırmak şeklindedir (Okumuş, 2014:14).

Şiddetin “kişinin isteğinin dışında eylemlere zorlanması” boyutuna dikkat çeken Bauman, şiddeti “*insanlara aksi halde yapamayacakları ve yapmaktan hoşlanmayacakları şeyleri yaptırmak*” diye tanımlar. Benzer şekilde şiddetin insanları kendi iradelerine karşı harekete geçirmeye, onları seçme hakkından yoksun bırakmaya götürdüğünü ifade etmektedir. Yapılan eylemin şiddet eylemi olarak değerlendirilmesi için eylemin kendisine değil, “*eylemi gerçekleştirenlerin niyetine ve bazı koşulların gerçekleşmesine bakılmalıdır*” diye belirten Bauman, şiddeti “*meşru olmayan ve meşru görülmemeyen*” baskı olarak görür. İktidar mücadelesinde bir araç ve riskli bir ödül olarak gördüğü şiddeti, tanımlama açısından tartışmalı, toplumsal yaşam açısından ise tehlikeli görmektedir (Akt. Oktik, 2010:56-57).

Günümüz toplumsal yaşamında iletişim ve ulaşım araçlarının gelişmesi ile şiddet eylemleri de yaygınlık kazanmaktadır. Zira toplumsal yaşamda görülen şiddet eylemlerinin örnekleri çoğaldıkça, bunların meydana getirdiği etkinin derecesi arttıkça, bir çözüm pratiği şeklinde algılandıkça ve istenen etkiyi oluşturdukça, bireylerin bu davranış kalıplarını benimsemesi ve bu davranış kalıplarının toplumsal bir boyut kazanması, genelleşmesi, yayılması söz konusu olmaktadır (Balcıoğlu, 2000:72; Kalyoncu, 2014:19; Kızmaz, 2006/b:249; Özerkmen, 2012:9; Tekin, 2011:17). Aynı şekilde, şiddetin zaman içinde sıradanlaşması, yaşamın bir parçası gibi algılanması ve kanıksanması, onun sürekli şekilde üretilmesini ve yaşamın her kesimine yerleşerek devamlılık göstermesini beraberinde getirmektedir (Gözütok, 2008:10).

2.2. Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet

Bu bölümde aile içi şiddetin kapsamına, ailede yaşanan şiddet türlerine, çocuğa yönelik aile içinde meydana gelen fiziksel şiddete, fiziksel şiddetin diğer şiddet türlerinden farklılığına ve ailede çocuğa yönelik meydana gelen fiziksel şiddetin boyutlarına ve etkilerine değinilecektir.

Aile fertlerinin birbirlerini kontrol etme dürtüsünden kaynaklanan aile içi şiddet, kendisini tehditten öldürmeye, cinsel saldırıdan hakarete kadar varan kişinin fiziksel, psikolojik bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehlikeye atan, kişilik gelişimine zarar verici birçok değişik davranışı kapsamaktadır (Akin, 2013:29; Ovacık, 2008:9; Page ve İnce, 2008:82). Ailede görülen şiddetin kimlerden kaynaklanabileceğine değinen bir yaklaşıma göre aile içi şiddet; aile içinde yetişkin erkekten yetişkin kadına, yetişkin diğer erkeğe ve çocuğa; yetişkin kadından yetişkin erkeğe, yetişkin diğer kadına ve çocuğa; çocuktan diğer çocuklara, yetişkin kadın veya erkeğe yönelik sözel, psikolojik, duygusal, cinsel, ekonomik ve fiziksel her türlü yaralayıcı, hasara uğraticı ve yıkıcı davranışlardır (Odman ve Odman, 2017:337).

Aile içi şiddet söz konusu olduğunda genellikle akla fiziksel şiddet gelmektedir. Fiziksel şiddet, bir aile bireyinin başka bir aile üyesinin bedensel, psikolojik ve yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden her türlü hareket, baskı, söz, ima ve eylemine denilmektedir. Fiziksel şiddetin kapsamı, dayaktan bir şey fırlatmaya, kapalı bir mekâna kapatmaktan itmeye, cinsel saldırıdan yaralamaya kadar, aile ferdinin maruz kalmak istemediği fiillerdir. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1994 yılında yaptığı araştırmaya göre, Türkiye'deki ailelerde en çok rastlanan şiddet türü % 84 oranında dayak ve % 78,9 oranında hakarettir (akt: Sevim ve Ataş, 2015:288). Çocuklara yönelik fiziksel şiddet, daha çok tokat atma, tekme ile vurma, kulağını çekme, sert bir cisimle vurma veya bir şey fırlatma şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde ebeveynlerin çocuklara yönelik şiddet uygulamalarının çok yaygın olduğu, alanda yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. 2001 yılında yapılan bir çalışmada, Türkiye genelinde fiziksel şiddet ve sözlü saldırının, ailelerin % 85'inde görüldüğü ifade edilmektedir (Akın, 2013:28). İstanbul Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi'ne başvuran annelerden % 78'inin 'arada bir', % 13'ünün 'sık sık' fiziksel şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir (Aygen ve Açık, 2014:13). 1995 yılında yapılan "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları" adlı çalışmada ailelerin % 34'ünde fiziksel şiddetin görüldüğü belirtilmektedir. Söz konusu çalışmada çocuklara yönelik şiddetin oranı ise, % 46 şeklinde bulunmuştur (Ayan, 2010:216). Benzer şekilde, 2001 yılında Türkiye çapında yapılan bir araştırmada, çocuklara yönelik fiziksel şiddetin görüldüğü ailelerin oranı % 46'dır. Aynı araştırmaya göre, kız çocukları % 69, erkek çocukları % 82, ortalama % 76,69 oranında psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (Ayan, 2010:263).

Şiddet denildiğinde her ne kadar fiziksel türü akla gelse de, literatürde farklı türleri ile birlikte ele alınmaktadır. Örneğin, kendisinden büyük bir aile bireyinin çocuğu sindirmek, öfkelenmek, ya da duygusal baskı altına almak için sözel davranışlar göstermesi, sözlü şiddet boyutuyla alakalıdır. Aynı şekilde çocuklara yönelik alaya alma, aşağılama, olumsuz anlamda kıyaslama yapma, bazı konularda eksikliğini yüzüne vurma, becerisizlikle suçlama, tehdit etme, sistematik bir şekilde eleştirme, küçümsemek de sözel şiddet kapsamında sayılabilir. Bunun yanında kişinin kendisine karşı olan saygısını ve güvenini azaltan, korku duymasına sebep olan davranışların yanında, sözle ifade edilmeyen ancak ima yoluyla kişinin istemediği işaretlere maruz bırakılması da sözlü şiddet olarak değerlendirilebilir (Ayan, 2010:97).

Çocuğun ailede müstehcen sözlere maruz bırakılması, tecavüze uğraması, teşhircilik veya fuhuşta kullanılması gibi isteğiyle veya isteğinin dışında bir eyleme sevk edilmesi çocuğa yönelik cinsel şiddeti teşkil etmektedir. Bu tür eylemlerin çocuklarda oluşturduğu tahribat ömür boyu kalıcı izler bırakabilmektedir. Bu çocukların başkalarına güven duymadığı, etrafındaki insanları olumsuz yönde algılamaya başladıkları çalışmalarla ortaya konulmuştur (Şenol ve Mazman, 2014:14). Cinsel şiddete maruz kalan çocuklarda utanma, huzursuzluk, kızgınlık öfke, korku, çaresizlik ve suçluluk gibi derin psikolojik travmalar tespit edilmiştir (Şenol ve Mazman, 2014:15).

Ailede çocuklara yönelik ekonomik şiddet örnekleri arasında, kısıtlı imkânlarla sahip olan ailelerin çocuklarına yeteri kadar harçlık vermemesi veya verememesi, çok para harcanmasının önüne geçmek niyetiyle bazı ailelerin az harçlık vermeye veya hiç vermemeye yönelmesi, çocuğun maddi ihtiyaçlarının karşılanmaması sayılabilir. Diğer taraftan aile bütçesine katkıda bulunmak için çocuğun erken yaşlarda çalıştırılması, dilencilığe veya hırsızlığa alıştırmalarını da, çocuğa yönelik ailede ortaya çıkan ekonomik şiddetin kapsamında görmek mümkündür.

Kişilerarası şiddetin bir türü olarak görülen aile içi şiddetin, özel ilişkiler çerçevesinde oluşmasından ötürü ortaya çıkarılması çok güçtür. Aile içinde gerçekleşen şiddetin gizli kaldığı, açığa çıkarmanın çok zor olduğu, konu üzerinde çalışma yapan araştırmacıların ortak kabulüdür. Özellikle terbiye amacıyla yapıldığı ve gerekli olduğu konusundaki yaygın inanç ve kamu kurumlarında çalışanların aile içi şiddeti meşru görmeleri şiddetin gizli kalmasına ve yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Buna rağmen aile içi şiddetin, toplumda yaşanan en yaygın şiddet türü olduğu iddia edilmektedir (Page ve İnce, 2008:82). Ailede şiddetin her türlüşünün yoğun şekilde yaşandığı gerçeğini, istenmediği halde dışarıya yansıyan olaylardan çıkarsama yapmak mümkündür. Örneğin, ölüm raporları aile içinde gerçekleşen şiddetin göstergelerinden biridir. Ancak, yine de sonu ölümle bitmeyen aile içi şiddetin gerçek boyutlarının ortaya çıkmadığı bir gerçektir.

Toplumda görülen kişilerarası şiddetin sıklığının artması oranında, özellikle çocuklara yönelik uygulanan şiddetin ürettiği duygusal, davranışsal ve bilişsel sonuçlar konunun daha yakından araştırılma gereğini hissettirmektedir. Yapılan bir araştırmanın, maruz kalınan şiddetin oluşturduğu etki bakımından iki tip travmayı ortaya çıkarttığına yönelik yaklaşım dikkat çekicidir. Burada maruz kalma biçiminin ve bireyde bıraktığı etkinin belirleyicisi, şiddet olayının gerçekleştiği süredir. Örneğin, ani saldırı, tecavüz girişimi veya şiddetli bir dayak gibi kısa zamanda meydana gelen olaylar, birinci tip travma grubunda görülürken; çocuk cinsel istismarı, sürekli tekrarlanan dayak, fiziki veya psikolojik işkenceler ikinci tip travma kategorisinde sayılmaktadır. Bireyin etkilenme derecesi bakımından, ikinci tip şiddetin onu daha fazla etkilediği ve bu etkilerin ömür boyu devam ettiğine vurgu yapılmaktadır. Travma sonrası görülen stres bozukluğu, bireyde görülen yoğun korku ve çaresizlik duygularından dolayı oluşmaktadır. Özellikle, bireyin çocukluğunda yaşamını tehdit eden bir olayı yaşamış olması

veya böylesi bir olaya tanıklık etmiş olması durumunda olumsuz duyguları daha fazla deneyimlediği bildirilmektedir (Kanuri, 2009:18). Aile üyelerinin, özellikle çocukların mukavemet zayıflıkları oranında şiddete maruz kaldıkları konusunda yapılan değerlendirmeler, aslında önemli bir gerçeğe dikkat çekmektedir. Kenya’da yapılan bir araştırma, bu iddiayı destekler mahiyettedir. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların %40’ı, çocukların aile içinde şiddete maruz kalmalarını, onların aile hiyerarşisi içindeki güçsüz pozisyonlarından ve sosyal statülerinin düşüklüğünden kaynaklandığını belirtmişlerdir (Kanchiputu ve Mwale, 2016:3).

Ailede meydana gelen şiddet türlerinin birçok sebebinden bahsedilebilir. Kişilerarası ilişkilerde görülen, bireyin kendi düşüncelerini ‘en doğru’, ‘tek’ ve ‘biricik’ doğrular olarak dayatması, bunları ‘kesin doğrular’ olarak görmesi, uğruna ölmeye hazır olması gibi tavırları ‘dogmatik tavır’lar diye niteleyen Özerkmen, bunların kaynağında bilgisizliğin yattığını belirtir (Özerkmen, 2012:12). Bu tür tutum ve davranışların kişilerarası ilişkileri çıkmaza sürüklediği, anlaşmazlıklara, çatışma ve şiddet davranışlarına yol açtığı aşikârdır.

Aile bireylerinin birbirlerine karşı sahip oldukları olumsuz duygular, şiddetin meydana gelmesinde tetikleyici bir etkidir. Örneğin nefret duygusu, bu bağlamda ilk akla geleni oluşturur. Öztürk ve diğerlerine göre, nefretin kaynağında kıskançlık ve kin duyguları olabildiği gibi, itibar kazanma, saygı görme, ekonomik ihtiyaçlar ve sosyal baskı gibi etkenler de söz konusudur. Nefretin yön kazanmasında da belirleyici olan bu etkenler, zaman içinde şiddet eylemi üzerinde etkili olmaktadır (Öztürk, Ilgar, Öztürk, 2015:121).

Çocukların şiddete maruz kalmaları ve bunun sonucu olarak zarar görmeleri, bazen çocuklara yüklenen anlam ve değerle ilgilidir (Tunca, 2016:172). Çünkü şiddet ve istismara uğrayan çocuklar genellikle, istenmeyen gebelikler sonucu doğan, ebeveynlerin istediği cinsiyette veya kişilikte olmayan veya annenin kısa zaman sonra gebe kaldığı çocuklardır (Ovacık, 2008:18). Bu çocuklar ileriki hayatlarında da ailelerinde olumsuz ilişkiler yaşamakta ve topluma ayak uydurmada sorun yaşamaktadırlar.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın konusunu, Diyarbakır ili merkez Bağlar ilçesinde ikamet eden ailelerden hareketle aile içinde çocuklara yönelik fiziksel şiddetin uygulanmasına sebep olan etkenleri öncelik sırasına göre ortaya koymak oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, ergenlik döneminde bulunan çocukların aile içinde kendilerine yönelik fiziksel şiddetin sebeplerini belirlemeye çalışmaktır.

3.1. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni, Diyarbakır ili, Bağlar ilçesinde bulunan farklı okul türlerinde eğitimlerine devam eden ortaöğretim öğrencileridir. Araştırma, nicel veri toplama desenlerinden hareketle, anket tekniğini kullanarak meydana getirilmiştir. Sosyal bilim araştırmalarında sıklıkla kullanılan anket tekniği, gözlemleri standartlaştırmak üzere başvurulmuş yazılı veri toplama aracıdır. Ortaöğretime devam eden çocukların cevap verdikleri anket formu, araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve çocukların gönüllü şekilde cevaplamalarına imkân tanınmıştır. Araştırmanın örnekleme random yöntemiyle, her okulun 9. sınıfları arasından rastgele tespit edilmiştir.

3.2. Veri Toplama ve Analizi

Anket, “belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği” olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2006:1). Bu çerçevede oluşturulan anket formu, konuyla ilgili literatür taramasından sonra araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulmuş ve Bağlar’da ikamet eden ailelerin, çocuklara yönelik uyguladığı fiziksel şiddetin muhtemel sebepleri dikkate alınarak bir araya getirilmiştir. Tamamı araştırmacının kontrolünde gerçekleşen anket formunu doldurma işlemleri, Bağlar ilçesinde bulunan farklı okul türlerinde bulunan ortaöğretim öğrencileri tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulmuş çocuklar, ortaöğretime yeni başlayan 9. Sınıf öğrencileridirler. Diyarbakır’ın en büyük ve merkezi ilçesi olan Bağlar’ın farklı okul türlerine devam eden 1750 ortaöğretim öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Doldurulmuş anket formlarından her birine bir sıra numarası verilmiş ve sonuçlar sırasıyla SPSS 21 programına aktarılmıştır. Aynı program vasıtasıyla istatistiksel olarak analiz edilmiş ve tablolar oluşturulmuştur.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde, katılım sergileyen çocukların doldurdukları anket formlarının istatistiksel verileri sonucunda ortaya çıkan tablo analizi ve yorumlanması üzerinde durulacaktır.

Bağlar'da ortaöğretime devam eden 9.sınıf öğrencilerinin anket sorularına verdikleri cevaplara bakıldığında, çocukların ailelerinde fiziksel şiddete maruz kalmalarına sebep olan etkenler aşağıda sunulan şekliyle karşımıza çıkmaktadır. İçerik olarak, ergenlik dönemine denk gelen bir zaman diliminde bulunan çocuklara ailelerinde daha çok hangi sebeplerden dolayı fiziksel şiddete maruz kaldıkları sorulmuştur.

Tablo 1. Hangi Sebeplerden Dolayı Aile İçinde Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız?

	Sayı(N)	Oran (%)
Ders çalışmaktan	131	11,5
Okuldaki başarısızlığımdan	132	11,6
Uyuşturucu, sigara vb. madde kullanımından	88	7,7
Kardeşlerimle kavga yapmaktan	357	31,3
Aile büyüklerine karşı çıktığımdan	150	13,1
İdeolojik/örgütsel sebeplerden	11	1,0
Eve geç gelmekten	79	6,9
Dışardaki kavgalara karışmaktan	64	5,6
Diğer	129	11,3
Toplam	1141	100,0

Bu bölümde Tablo 1'in genel bir değerlendirmesinin yapılabilmesi için önce her bir madde ayrı ayrı ele alınmış ve çocukların yaşadığı ailelerin ve çevrenin genel olarak sosyoekonomik ve sosyokültürel sorunlarıyla bağlantılarına değinilmiştir.

4.1. Ders Çalışmamak

Bağlarda ikamet eden aileler, genellikle 90'lı yıllarda çevre il ve ilçelerden mecburi göçe maruz kalan ve ekonomik imkânlarının olmayışından dolayı, barınma bakımından maliyetlerin çok düşük olduğu bir bölge olması hasebiyle buraya yerleşen ailelerdir. Kendi köylerinde belli bir düzen içinde sürdürdükleri yaşamlarını göç ettikleri bölgelerde bulamayan ve genellikle çaresizlik içerisinde kalan aileler, içinde buldukları koşullardan kurtulmanın yolu olarak çocuklarının okumalarını ve ileride kendi ayakları üzerinde durmalarını umut etmektedirler. Özellikle resmi kurumlarda iletişim kurmada yaşadıkları zorlukları çocuklarının çekmemesi için büyük çaba gösteren aileler, çocuklarından eğitimde başarılı olmalarını beklemektedirler. Dolayısıyla çocuklarının düzenli bir öğrenim görmeleri için, kendi imkânları ölçüsünde büyük önem vermektedirler.

Çocuklarının başarılı olmaları için sürekli ders çalışmalarını talep eden aileler, bazen hatalı yaklaşımlar sergileyerek çocuklarını bezdirmekte ve çocuklarının başka yönlere sapmasına sebep bile olabilmektedirler. Zira çocuklarına herhangi bir şeyi yaptırmanın tek aracı, geleneksel yolla edinilmiş olan fiziksel şiddeti içeren yöntemlerdir. Fiziksel şiddet, neredeyse bütün toplumlarda, sorun çözümede başka herhangi bir becerisi olmayan, çaresiz ve aciz kalan insanların başvurduğu bir araçtır. Zaten göç eden ailelerin yaşadıkları sorunlar dikkate alındığında, bu ailelerin yaşadıkları çaresizliğin boyutları ortaya çıkmaktadır. Çok zorlu koşullarda mücadele veren ailelerin kurtuluş umudu olarak gördükleri çocuklarının eğitim yoluyla bir yere gelebilme umutları, gerçekleşmeyince veya engellerle karşılaşınca çocuklara fiziksel şiddetin uygulanması kaçınılmaz olmaktadır.

Bu çerçevede, Bağlar'ın çeşitli okul türlerinde ortaöğretimde eğitime devam eden çocuklardan, araştırmaya dâhil olan 1750 öğrenciden 131'i (% 11,5), ailelerinde ders çalışmadığı için aile bireylerinden fiziksel şiddete maruz kaldığını beyan ettiği görülmektedir.

4.2. Okuldaki Başarısızlık

Bazı çocukların okul derslerindeki başarısızlıklarından dolayı neredeyse her yerde sorun yaşadıkları; bu başarısızlıklarını gizlemeye çalıştıkları, karne notları üzerinde oynamaya çalıştıkları veya ailelerine doğru söylemedikleri bilinmektedir. İlaveten Bağlar bölgesinde ortaöğretime devam eden çocukların, ailelerinin maruz kaldığı sorunların birçok dezavantajını da fazlasıyla yaşadıkları bilinen bir gerçektir.

Örneğin bu çocuklar, çevrede bulunan okullarda öğretmen bulma sorunundan, sınıf mevcutlarının çok fazla olmasına, yeteri kadar araç gerecin olmamasından, öğretmenin çocuklarla iletişime geçememesine kadar yaşanan problemlerin odağı olan bir bölgede okula başlamış ve okul ile ilişkilerinde bir türlü düzen sağlayamamış olan çocuklardır. Dolayısıyla bu çocuklardan ciddi bir başarı beklemek, safdillik olur. Üstelik okul başarısı ile gündeme gelmeyen çocukların, kendilerini kanıtlamak için farklı alanlarda arayışlara girmelerinin, farklı çevrelere ve oluşumlara dâhil olmamalarının ve farklı problemlere konu olmalarının önünde de hiçbir engel yoktur.

Bu bağlamda ortaöğretime devam eden çocukların 132'sinin (% 11,6), okulda yaşadığı başarısızlıktan dolayı ailesinden fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, geleceğe dair umutlarını çocuklarının eğitim yoluyla bir yere gelmelerine bağlayan aileler, çocuklarının okulda yaşadıkları başarısızlıkları kabullenmemekte ve bunu telafi etmenin, çocuğa uyarıda bulunmanın ve kendilerince önlem almanın yolu olarak fiziksel şiddete başvurma gereksinimi duymaktadırlar.

“Dayak cennetten gelmez” özdeyişi, kültürel kodlarımızda yer edinmiş bulunmaktadır. Herhangi bir eğitimi bulunmayan ve tamamen geleneksel kodlarla hareket eden ailelerin yerleştiği Bağlar bölgesinde, çocukların fiziksel şiddet görmemesi neredeyse imkânsızdır. Çocukların sahip olduğu kötü davranışları değiştirmenin veya bir şeylerden sakındırmanın yolu, geleneksel olarak fiziksel şiddetten geçmektedir. Dolayısıyla okul ile ilgili, başarısızlık dışında herhangi bir sorunda bile, fiziksel şiddet kaçınılmaz olmaktadır.

4.3. Uyuşturucu, Sigara vb. Madde Kullanımı

Farklı ortamlardan ve kültürel yapılardan kopup gelen ailelerin bir nevi toplanma merkezi olan, bir anda sahip olduğu nüfusun üç katına çıkan Bağlar bölgesi, yoğun göç yaşanan bütün yerlerde olduğu gibi sosyal, siyasal ve ekonomik sorunların yaşandığı ve etkilerinin halen devam ettiği bir bölge konumundadır. İşsiz kalan gençlerin üzerinde her türden oyunların oynandığı söylenebilir. Farklı ideolojilerin, uyuşturucu tacirlerinin ve gizli örgütlerin cirit attığı bölgede, zaten eğitimde yeteri kadar tutunamayan ve kendi geleceğini göremeyen çocukların bu tür çevrelere dâhil olması adeta kaçınılmaz olmaktadır. Çocukların kötü alışkanlıklar edinmesinin çok zor olmadığı bir çevrenin koşullarında, çaresiz kalan ailelerin çocuklarını bu tuzaklardan sakındırmaya çalışması, ancak fiziksel şiddet kullanmasıyla mümkün olmaktadır. Kötü çevrelere bulaştığı için okula devam etmeyen çocukların sayısı önemli bir oran teşkil etmektedir. İlçe belediyesinin hazırladığı stratejik planda geçen bir orana göre, 2012 yılında Türkiye’de okula kaydı olmayan 6-13 yaş arası çocukların oranı % 6 iken, Güneydoğu’da 14-17 yaş arası okula devam etmeyenlerin oranı % 36 düzeyinde olduğundan bahsedilmektedir (Bağlar Belediyesi Stratejik Plan 2015-2019;13).

Araştırmaya dâhil olan çocukların beyanına göre, ortaöğretime devam eden 88 (%7,7) öğrenci, uyuşturucu, sigara vb. madde kullanımından dolayı ailesinden fiziksel şiddet görmüştür. Okula devam etmeyen bu dönemdeki çocukların, söz konusu uyuşturucu, sigara vb. madde kullanımlarının boyutları ise bilinmemektedir.

4.4. Kardeşler Arasında Yaşanan Kavgalar

Aile içinde çocuklara yönelik gerçekleşen fiziksel şiddetin şüphesiz ki en önemli sebebini, kardeşler arasında yaşanan kavgalar oluşturmaktadır. Özellikle kardeş sayısı fazla olan geleneksel aile tiplerinde kardeşlerin birbirleriyle yaşadıkları çatışmalardan, birbirlerini yaralama ve incitmelerinden, verdikleri rahatsızlıktan ötürü aile büyüklerince fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Maddi olanakların kıtlığından dolayı kardeşler arasında herhangi bir eşyayı paylaşmada ortaya çıkan sorunların, yaşanan çatışmalarda en önemli payı oluşturduğu söylenebilir. Çünkü Bağlar’da ikamet eden ailelerde, maddi olanakların kıtlığı had safhada bulunmakta, üstüne işsizlik ve geçim problemleri eklendiğinde aile bireylerinin psikolojik yönden tahribat yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu ailelerde genellikle hastalıkların da eksik olmadığı hesaba katıldığında, aile bireylerinin çok daha asabi, gergin ve çatışmaya daha meyilli olma ihtimalleri artmaktadır. Stres ve gerginliğin eksik olmadığı, maddi olanakların yetersiz kaldığı, dışarıda karşılaştıkları imkânları kendilerinin bulamadığı aile ortamlarında kalan çocukların, diğer taraftan şiddeti problem çözmenin en önemli aracı olarak gören aile büyüklerinden şiddeti öğrenmelerinin de sonucunda birbirleriyle kavga etmeleri pek muhtemeldir.

Bağlar'da ikamet eden ailelerin ortaöğretime devam eden çocukları, ailede fiziksel şiddete maruz kalmalarının en önemli sebebi olarak, kardeşleri ile yaşadıkları kavgaları işaret etmektedirler. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin 357'si (% 31,3), kardeşleriyle yaptıkları kavgalardan dolayı aile büyüklerinden fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi, kardeşler arasında yaşanan kavgalarda, 'kardeş sayısı'nın önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Geleneksel aile modelinde, genellikle kardeşlerin sayısı fazla olduğu halde çatışmaların daha seyrek meydana gelmesi, söz konusu aile ortamlarının uzun süre değişmemesi ve belli bir işleyiş mekanizmasına sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Bağlar'da bulunan, ani göçle yerleşen ve farklı ortamlardan gelen ailelerin bir nevi geçiş sürecini yaşamalarından dolayı kardeş sayısının çok olması söz konusu aileler için ağır bir yük durumuna dönüşmektedir. Buna, bir de önceden sahip oldukları aile değerlerinin kaybedilmesini ve çevresel koşulların iyi olmamasını da eklediğimizde, kardeşlerin her yönden kontrol edilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ve rol model olgusunun sağlanması güç olmaktadır.

4.5. Aile Büyüklerine Karşı Çıkmak

Aile büyüklerine karşı çıktığı için veya karşılık verdiği için çocukların aile büyüklerinden fiziksel şiddet görmelerinin oranı, fiziksel şiddete maruz kalınma sebepleri arasında ikinci sırada (% 13,1) gelmektedir. Ortaöğretime devam eden çocukların yaş aralığına bakıldığında, genellikle 15-17 arasında olmalarından dolayı, ergenlik döneminin hassas ve kırılabilir dönemlerini yaşamakta oldukları öne çıkmaktadır. Bu dönemde bulunan çocukların, bazen faydaları için bile olsa, ebeveynlerini dinlemedikleri, nasihat almaya yanaşmadıkları, çoğu zaman tersini yapmaya çalıştıkları gözlemlenebilen davranışlardır. Ebeveynlerin beklentilerinin ötesinde bir hareket ve davranış sergilemeye çalışan çocuklar, ebeveynlerini çoğu zaman zor durumlarda bırakmaktadırlar. Bu tür zamanlarda ebeveynlerin beklentileri genellikle kendilerinin çocukluk dönemlerinde büyüklerine gösterdikleri saygıyı ve itaati göstermeleri ve karşı çıkmamaları yönünde iken, diğer tarafta şehir hayatıyla tanışmış, aile değerlerinden ziyade bencil yaklaşımların yoğunlukta olduğu çevrelerden farklı fikirler edinmiş veya çok fazla umursamaz tavırlar edinmiş çocukların tavırları söz konusu olmaktadır. Burada, daha önceden ailenin sahip olduğu değerlerinin göçle birlikte erozyona uğramasına da değinmek gerekmektedir. Geleneksel yaşam tarzlarında, modern yaşam tarzına göre aile değerlerine büyük önem verildiği bilinmektedir. Özellikle kendisinden büyük olanlara karşı saygılı olmak, -her ne kadar bu saygı biçimi bazen itaat etmeye dönüşse bile- ona karşı çıkmamak, onu edep içerisinde dinlemek, yaşı büyük de olsa kendisinden büyük olanlara karşı küçük olanın dikkat etmesi gereken kurallar olarak öğretilmekteydi. Ancak günümüz gençliğinin bu özelliklerden uzak kaldığını, aile değerlerini pek umursamadığını ve aile büyüğünü önemsemediğini söylemek abartı olmasa gerekir.

Çocukların aile değerlerine bağlı kalmamalarının bir başka gerekçesini de, yaşamda sunulan alternatiflerin çokluğuna bağlamak mümkündür. Köy ortamında kalan ailelerin sahip oldukları yaşam tarzı, kendiliğinden ve tekdüze gelişen, alternatifli olmayan ve bireyin mahkûm olduğu bir tarzı içermekteydi. Oysa şehir hayatı, bireye birçok alternatifli sunmakta ve adeta bireylerin kafasını karıştırmaktadır. Şehir yaşamında maddi olanakların (paranın) gücüyle karşılaşan bireyler, önceliği bu alana kaydırmakta ve aile değerlerini önemsememeye başlamaktadırlar. Ekonomik gücün kişilerarası ilişkileri belirlediği günümüzde çocukların bu gerçeği görmemesi ve etkilenmemesi mümkün görünmemektedir. Ancak yanlış olan taraf, söz konusu gücü elde etmeye çalışırken veya belli bir hedefe ulaşmaya çalışırken yaşam için elzem olan değerlerin ihmal edilmesidir. Çocukların burada da ebeveynlerini bazen taklit etmeye çalıştıkları söylenebilir. Çünkü zorlu koşullardan geçen ebeveynler, bu mücadele esnasında birçok değeri ihmal etmekte ve ayakta kalabilmek için neredeyse her şeyi göze alabilmektedir. Bunu yaparken elbette ki bir dizi hatalar, yanlışlar yapılmaktadır. Bunları gözlemleyen çocuklar, kendilerine göre bir çıkarım yoluna başvurmakta ve farklı tepkiler verebilmektedirler.

4.6. İdeolojik/Örgütsel Sebepler

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde uzun süre devam eden toplumsal olaylardan dolayı birçok insan yaşamını yitirmekte ve sorun günümüzde de devam etmektedir. Söz konusu bölgelerde etnik anlamda örgütsel faaliyetlerin yapıldığı ve insanların zorla veya kandırılarak dağlara çıkartıldığı yönünde iddialar her zaman gündemini korumuştur. Böyle önemli toplumsal bir sorunun gerisinde yatan algıyı tespit etmek, ortaya çıkarmak elbette ki güçtür. Ancak bölgede yapılan bir araştırma olarak çocuklar ve aile bireyleri arasında yaşanan ilişkilerde söz konusu sorunun teşkil ettiği konumu tespit

etmeyi de gerekli kılmaktadır. Bu bağlama var olan iddiaları az da olsa test etmek üzere, öğrencilere ideolojik/örgütsel nedenlerden dolayı fiziksel şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulmuş ve araştırmaya katılım sergileyen çocuklardan % 1'i (11), bu tür bir sebepten dolayı şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

4.7. Eve Geç Gelmek

Bir ailenin ilişkilerinin en önemli göstergelerinden birisi, çocuklarının veya diğer aile bireylerinin eve geç gelip gelmemeleridir. Zira aile bireylerinin eve geç geldikleri bir ailede ilişkilerin zayıf, olumsuz davranışların ise yoğun yaşandığını söylemek mümkündür. Eve geç gelme problemine aslında bir sonuç şeklinde de bakılabilir. Çünkü eve geç gelmek, evde yaşanan huzursuzluklardan bir kaçış, maruz kalınan şiddetten bir kurtuluş şeklinde de telakki edilebilir.

Çocuğunun eve geç gelmesi ve bunu alışkanlık haline getirmesi, bir ebeveyn için can alıcı bir husustur. Böyle bir sorunu ortadan kaldırmak için sahip olduğu stratejileri denemek zorunda olan ebeveyn çok sürmeden çocuğa fiziksel şiddet kullanma yoluna gidebilmektedir. Kendisince çözüm ürettiğini zanneden ebeveyn veya aile bireyi, zaman zaman farkında olmadan çocuğunun farklı yollara meyletmesine de neden olabilmektedir.

Bağlar'da bulunan okullara devam eden ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık yüzde yedisi (79), eve geç gelmekten ötürü ailelerinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bağlar gibi bir bölgede, birbirine yakın binaların, farklı çete ve oluşumların, hırsızlık ve suç şebekelerinin varlığından dolayı çocuklarının hayatlarından endişe eden ve eve geç gelmelerinin önüne geçmeye çalışan ebeveynlerin çok zorlu şartlarda oldukları söylenebilir.

4.8. Dışarıdaki Kavgalara Karışmak

Sosyal dengelerin neredeyse alt üst olduğu Bağlar bölgesinde, çocukların sıklıkla arkadaş gruplarında veya çete türü oluşumlarda birlikte hareket ettikleri, uzun süre devam eden gerginliklere karıştıkları, grup psikolojisi içerisinde hareket ederek gruplar arası çatışmalara konu oldukları araştırmacı tarafından da sıklıkla gözlemlenmiştir.

Farklı ortamlardan gelen çocukların kimi zaman akraba olmalarından veya aynı köye, ilçeye ve ile mensup olmalarından, kimi zaman aynı okulda veya sınıfta olmalarından dolayı birbirlerini kollama amacıyla kavgalara karışmaktadırlar. Bu kavgalalar bazen uzun süre devam etmekte ve ailelerin de olaylara karışmalarına neden olmaktadır. Bu tür olaylara bir daha karışmamaları için veya sıklıkla karıştıkları için ailelerinden fiziksel şiddete maruz kalanların oranı % 5,6 (64) düzeyindedir. Ebeveynlerin bu tür durumlarda başvurdukları fiziksel şiddet seçeneği, ellerinden başka bir şeyin gelmediğini ya da çaresizliğini göstermektedir. Yoksa herhangi bir sebep olmaksızın evladına fiziksel şiddet uygulamak hiçbir insanın teveccüh edemeyeceği bir yoldur.

4.9. Diğer

Araştırma kapsamında bulunan öğrencilerden % 11,3'ünün (129) 'diğer' seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Gerek seçenekler arasında bulunmayan maddelerden dolayı uygun seçeneği bulmadığı için cevap veremeyen, gerekse özel durum ile ilgili olabileceği tahmin edilen bu kısımdaki çocukların yine de ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmiş olmaları, bir türlü açığa çıkartılamayan aile içi şiddet olaylarının bir nebze de olsa ortaya konulmuş olması tarafımızca anlamlı bulunmaktadır. Zira birçok sebepten dolayı ailede meydana gelen şiddet olayları, (örneğin mahrem olarak bilinen cinsel şiddet olayları, gizli kalması istenen ekonomik, siyasi veya ideolojik olaylar) genellikle dışarıya yansıtılmamaktadır. Komşulara rezil olma, ailenin parçalanmasının önüne geçme, ebeveynlerin boşanmalarına mani olma vb. sebeplerden dolayı ailelerdeki şiddet dışarıya sızdırılmamaktadır. "Kol kırılır, yen içinde kalır" atasözünden de anlaşıldığı gibi ailede gerçekleşen birçok şiddet olayı dışarıya yansıtılmadığı gibi, bazen bir aile bireyinin uzun süre şiddet türlerine maruz kalmasını beraberinde getirebilmektedir.

5. SONUÇ

İnsanoğlu her yönüyle hassas bir varlıktır. Bakılmaya, yetiştirilmeye ve koruma altına alınmaya doğduğu andan itibaren ihtiyaç duyan insan yavrusunun, ileride sağlıklı bir psikolojiye ve bedensel yapıya sahip olması, bir yetişkin haline gelmesi uzun bir zaman almaktadır. Ailenin en temel

görevlerinden birisi çocuğunu sosyalleştirmek ve hayata hazırlamak iken aile, zaman zaman çocuğun şiddet türlerine maruz kaldığı bir mekân olabilmektedir. Çocuklara yönelik şiddetin meydana gelmesinin elbette birçok nedeni ve her bir ailenin de kendisine göre farklı sebepleri bulunmaktadır. Ancak koşullar ne olursa olsun ailede gerçekleşen şiddetin çocuk üzerinde oluşturduğu tahribat, başkalarından gelen tahribatlardan daha şiddetli olmaktadır. Zira kişinin en çok sevdiği ve güvendiği aile bireylerinden şiddete maruz kalmasını daha sonraları affetmekte çok zorlanmaktadır. Diğer taraftan çocuk ailede ortaya çıkan ilişkileri ve sorun çözme pratiklerini aile büyüklerinden öğrendiğinden, kendisine uygulanan şiddeti de öğrenmekte ve ileriki hayatında diğer bireylere karşı uygulamaya koymaktadır. Şiddetin kuşaklar boyu devam etmesinde, ailede çocuklara uygulanan şiddet türlerinin bu bağlamda etkisi büyüktür.

Araştırmanın yapıldığı bölge olan Bağlar, 90'lı yıllarda çevre il, ilçe ve köylerden yoğun göç alan, nüfusu çok kısa bir süre içerisinde üç katına çıkan, gecekondu türü yapılaşmaları çok fazla olan Diyarbakır'ın en büyük merkez ilçesidir ve sosyokültürel, sosyoekonomik sebeplerden dolayı ciddi sorunların yumağı konumundadır. Ebeveynlerin eğitim seviyesi çok düşük, kardeş sayısının çok fazla, işsizliğin yüksek, gelir kaynaklarının kıt, öğrencilerin akademik başarılarının çok düşük olduğu, aile bireylerinin üretime dâhil olamadığı ve üretim kaynaklarının neredeyse hiç bulunmadığı bir bölgede aile bireyleri arasında huzur ve mutluluğun olmasını beklemek doğru olmayacaktır. Nitekim yapılan bu araştırmada ailelerde meydana gelen şiddet türlerinin yoğun şekilde yaşandığı ortaya konulmuştur. Özellikle fiziksel şiddet, geleneksel bir miras ve çözüm yolu olarak ailelerde sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu bağlamda farklı okul türlerinde ortaöğretime devam eden 9.sınıf öğrencilerinin üzerinde yapılan bu araştırmada, kendilerinin % 66 oranında ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Neredeyse her üç öğrenciden birisi (31,3), kardeşleriyle kavga ettiği için aile büyüklerince fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Yine yaklaşık her dört öğrenciden birisi (%23,1) ders çalışmadığı veya okuldaki başarısızlığı nedeniyle fiziksel şiddet görmüştür.

Aile değerlerinin aşınması ve çevresel koşulların değişmesi nedeniyle bir davranış ve disiplin sorunu olarak görülebilecek olan 'aile büyüklerine karşı çıkma' olgusu yüzünden fiziksel şiddete maruz kalan çocukların oranı %13,1 olarak tespit edilmiştir. Aynı şekilde disiplinli bir yaşamdan uzak olmayı ifade eden 'eve geç gelmekten' dolayı ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade eden çocuklar % 6,9 düzeyindedir. Yine çocukların kontrol altına alınamadığının işareti olan 'dışarıdaki kavgalara karışmaktan' dolayı fiziksel şiddet gören çocukların oranı % 5,6 olarak saptanmıştır. Davranış ve disiplin sorunu olarak görülen bu maddelerin geneline bakıldığında, yaklaşık her dört öğrenciden biri aile değerlerinin tahribata uğramasından ve göçle gelmelerinden vb. yeni ortama ayak uydurma problemleri yüzünden ve yukarıda değinilen sebeplerden ailesinde fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur.

Çocuklara yönelik fiziksel şiddet, ailelerin yaşadığı sosyoekonomik ve sosyokültürel şartlarla/sebeplerle doğrudan ilişkilidir. Söz konusu şartların değişmesi oranında, ailelerde çocuklara yönelik ortaya çıkan şiddet olaylarında da azalma meydana gelecektir.

KAYNAKÇA

AKIN, M. (2013). Aile İçi Şiddet. *İÜHFM, LXXI(1)*,27-42.

AYAN, S. (2010). *Aile ve Şiddet, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

AYDIN, E. (2006). *Veri Toplama Teknikleri*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

AYGEN, M. VE AÇIK, Y. (2014). Elazığ İlinde Gençlerde Şiddete Başvurma Ya da Maruz Kalma Sıklığı, Etkileyen Faktörler ve Öfke İle İlişkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 3, 8-17.

BAĞLAR BELEDİYESİ STRATEJİK PLANI, 2015-2019.

BALCIOĞLU, İ. (2000). *Şiddetin Bireysel Yönü, Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açından Şiddet*. İstanbul: Yüce Grup Yayıncılık.

BULUT, M. (2010). *Şiddet ve Çocuk*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

- ÇINAR, İ. (2007). *Okullarda Şiddet: Dağın İki Yamacını da Görebilmek, Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*. Ankara: Hegem Yayınları.
- ERYÖRÜK, Z. (2016). *Şiddetin Paradoksları, İçimizdeki Şiddet Ruhsaldan Toplumsala Şiddet Görüngüleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- GÖZÜTOK, D. (2008). *Eğitim ve Şiddet*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- GÜLEÇ, H.; TOPALOĞLU, M.; ÜNSAL, D.; ALTINTAŞ, M. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 4(1),112-137.
- KALYONCU, H. (2014). *Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- KANCHIPUTU, P. G. & MWALE, M. (2016). Effects of Domestic Violence on Children's Education: The Case Study of Mpemba, in Blantyre District [Malawi]. *Journal of Psychological Abnormalities*, 5(2),2-5.
- KANURI, M. C. (2009). *Domestic Violence and Its Influence on Pupils Academic Performance and School Participation: A Case Study of Kiandutu Slum – Thika Municipality-Kenya*. A Thesis Submitted to the Graduate School in Partial Fulfilment of the Requirements for the Award of the degree of Master of Education in Guidance and Counselling of Egerton University.
- KARABAĞ, İ. (2010). *Dil ve Şiddet*. İstanbul: İkaros Yayınları.
- KESER, İ. (2011). *Çocuk Cinsel İstismarı; Diyarbakır Örneği*. Ankara: Karahan Kitabevi.
- KILIÇ, M. (2016). *Gençlik, Şiddet ve Serbest Zaman*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınevi.
- KIZMAZ, Z. (2006/a). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1),47-70.
- KIZMAZ, Z. (2006/b). Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2),247-267.
- LÖK, N.; BAŞOĞUL, C. ve ÖNCEL, S. (2016). Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psikososyal Desteğin Önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2),155-161.
- ODMAN, M. T. & ODMAN, L. (2017). *Erkekler de Şiddet Mağdurdu.*, Adana: Karahan Kitabevi.
- OKTİK, N. (2010). *Aile Topluluk ve Şiddet, Aile ve Şiddet.*, Ankara: Hegem Yayınları.
- OKUMUŞ, E. (2014). *Doğamızdaki Şiddet.*, İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.
- OVACIK, A. C. (2008). *Aile İçi Şiddetin Erkek Çocuğun Şiddet İçeren Suç İşleme Davranışına Etileri*. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZERKMEN, N. (2012). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet., *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- ÖZTÜRK, H. B.; ILGAR, M. Z. ve ÖZTÜRK, E. E. (2015). Aile İçi Şiddetin Akademik Başarı ve Saldırganlıkla İlişkisi. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 115-167.
- ÖZTÜRK, E. (2017). *Türkiye'de Aile İçi Şiddet.*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- PAGE, A. Z. ve İNCE, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22),81-94.
- PELENDECİOĞLU, B. & BULUT, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1),49-62.
- POLAT, O. (2017). *Şiddet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ŞENOL, D. ve MAZMAN, İ. (2014). Çocuğa Uygulanan Şiddet: Türkiye Özelinde Sosyolojik Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (26), 11-17.
- SEVİM, Y. ve ATAŞ, S. (2015). Üniversite Gençlerinde Şiddet Eğilimliliği ve Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Bakış Açıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 285-301.

- ŞENER, G. ve BOYDAK ÖZAN, M. (2013). İlköğretim Kurumlarında Yer Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Şiddet Algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1),7-20.
- TEKİN, Ü. (2011). *Şiddet*. Ankara: Orient Yayınları.
- TUNCA, T. (2016). *Türkiye’de Değişen Aile ve Çocuğa Yüklenen Anlamlar, Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Kitabevi.